

16. La fluïdesa lectora

Imatge de <http://clubhousenews.com/>

L'Impuls de la lectura

Col·lecció de dossiers didàctics derivats de la formació sobre
L'aprenentatge inicial de la lectura (Saber llegir)

16. La fluïdesa lectora

Elaboració:

Servei d'Immersion i Acolliment Lingüístics

Departament d'Ensenyament. Generalitat de Catalunya

Octubre de 2013

Els continguts d'aquesta publicació estan subjectes a una llicència de reconeixement no comercial Compartir 3.0 de Creative Commons. Se'n permet còpia, distribució i comunicació pública sense ús comercial, sempre que se n'esmenti l'autoria i la distribució de les possibles obres derivades es faci amb una llicència igual que la que regula l'obra original.

La llicència completa es pot consultar a:

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/es/deed.ca>

ÍNDIX

1. Què s'entén per fluïdesa lectora	4
2. Què en diu el Currículum	5
3. Com millorar la fluïdesa lectora	6
3.1. Els models lectors	7
3.2. La lectura expressiva	8
3.3. La relectura de textos coneguts	8
3.4. La lectura assistida	12
3.5. Activitats d'entrenament lector	12
3.6. Activitats sistematitzades contextualitzades en el treball de les lectures	17
4. L'avaluació de la fluïdesa	17
5. Annexos	24
6. Glossari	31
7. Bibliografia i webgrafia	32

1. QUÈ S'ENTÉN PER FLUÏDESA LECTORA

La definició de fluïdesa lectora varia segons les diferents orientacions pedagògiques i, de vegades, es presta a confusions entre els docents: molts cops s'identifica la fluïdesa amb la velocitat de la lectura.

La fluïdesa lectora, a banda de la velocitat consta d' altres components:

- La precisió en la descodificació
- La prosòdia (ritme adequat, expressió, entonació correcta i fraseig)
- La comprensió

La fluïdesa lectora és un procés que inclou habilitats eficaces de descodificació que permeten al lector comprendre el text. Hi ha una relació entre la descodificació i la comprensió. La fluïdesa es manifesta en una lectura oral precisa, ràpida i expressiva i és aplicada durant la comprensió lectora silenciosa.¹

Així doncs, la lectura fluïda es podria caracteritzar² com:

- La que s'efectua sense errades en el reconeixement i la descodificació de les paraules.
- La que presenta un llenguatge natural, tant en ritme com en expressió.
- La que sap accelerar o alentir la lectura del text quan sigui necessari per millorar la comprensió d'una paraula o d'una frase.
- La que fa el "fraseig" adient, amb les pauses i les corbes d'entonació pertinents.
- La que ressalta i posa èmfasi en la lectura de determinades paraules.
- La que recorre a diferents tons de veu en funció dels signes de puntuació.

Per tant, aquests són els continguts bàsics a treballar al llarg de l'escolaritat. Lògicament, caldrà que els centres en precisin els objectius i els criteris d'avaluació per cicles:

- Reconeixement de mots i descodificació sense errades llenguatge natural: en ritme i en expressió
- velocitat (adequada a l'expressivitat)
- fraseig i pauses pertinents
- èmfasi en la lectura de determinades paraules
- varietat de tons de veu en funció dels signes de puntuació.

¹ PIRULSKY, J.J. (2006), citat a PÉREZ GONZÁLEZ, J. "¿Es tan importante la fluidez lectora?". *Literatura infantil y juvenil*, núm. 223, p. 27. [En línia] <<http://www.centrocp.com/es-tan-importante-la-fluidez-lectora/>> [Consulta: 10 de desembre de 2013]

² CALERO, A. *¿Sabes cómo modelar la lectura fluida de tus alumnos?* [En línia] <<http://compension-lectora.org/como-modelar-la-lectura-fluida/>> [Consulta: 10 de desembre de 2013]

No, hi col·laborà l'Adrià.
No! Hi col·labora l'Adrià!
No hi col·labora l'Adrià?

Tots aquests continguts de la fluïdesa lectora correlacionen amb la comprensió del text: sense una lectura correcta i precisa de paraules i frases no es pot aconseguir una bona comprensió d'allò que es llegeix; si no es llegeix a una velocitat adequada al text, si costa "bellugar-se" pel text, pot haver-hi dificultats de comprensió; sense fer les corbes d'entonació adequades, sense fer el fraseig i les pauses adients pot donar-se una mala interpretació del text.

2. QUÈ EN DIU EL CURRÍCULUM

DECRET 142/2007, de 26 de juny, pel qual s'estableix l'ordenació dels ensenyaments de l'educació primària.

Cicle inicial

Llengua catalana i literatura

Continguts

Lectura en veu alta tot fent atenció a la pronunciació, al to de veu, a l'entonació perquè tots ho entenguin, i adquant l'entonació i el ritme a cada tipus de text.

Competència comunicativa lingüística i audiovisual³

C1. Llegir amb fluïdesa per comprendre textos de la vida quotidiana, dels mitjans de comunicació i escolars en diferents suports i formats.

Per poder accedir a la comprensió d'un text és necessari llegir amb una bona fluïdesa, és a dir, l'alumne/a ha de dominar una bona mecànica lectora (lectura seguida, sense interrupcions, ni dubtes, ni vacil·lacions) per tal de poder centrar l'atenció en les habilitats de comprensió del text i no tant en les de descodificació.

La fluïdesa lectora també fa referència a l'oralitat de la lectura, és a dir, a la capacitat d'interpretar un text per comunicar-lo a un auditori. El concepte de fluïdesa lectora abraça **aspectes com la velocitat lectora, la fidelitat al text, el ritme, la pronúncia, l'entonació**, l'expressivitat i la gesticulació. Tot i que la fluïdesa lectora es manifesta en la lectura en veu alta, és inherent a la lectura autònoma i silenciosa.

³ DEPARTAMENT D'ENSENYAMENT. *Competències bàsiques de l'àmbit lingüístic. Llengua catalana i llengua castellana. Identificació i desplegament a l'educació primària.* Generalitat de Catalunya. [En línia] <http://www20.gencat.cat/docs/Educacio/Home/Departament/Publicacions/Col_leccions/Competencies_basiques/competencies_llengua_primaria.pdf> [Consulta: 10 de desembre de 2013]

La competència 1 de l'àmbit lingüístic s'ha d'haver assolit en finalitzar l'educació primària. Totes aquelles accions que fem per a la millora de la fluïdesa al llarg de l'escolaritat contribuiran a l'assoliment d'aquesta competència.

El Decret 142/2007 assenyala continguts relacionats amb la fluïdesa lectora per a tots els cicles de primària, i el Decret 143/2007, el d'ESO, també prescriu la necessitat de treballar continguts que s'hi relacionen fins al tercer curs. Per tant, la fluïdesa lectora és un aprenentatge llarg i complex que requereix treballar al llarg de tota l'escolaritat obligatòria.

3. COM MILLORAR LA FLUÏDESA LECTORA

La fluïdesa amb què un lector llegeix un text depèn de factors diversos: del tipus de text, de la familiaritat que té amb el text i de la pràctica de la seva lectura; i també, i sobretot, de l'experiència d'haver sentit llegir fluidament i d'haver parlat molt a la classe de què és i com es fa.

Per al seu progrés caldria considerar, a grans trets, dos blocs de continguts:⁴

- Els que fan referència a l'automatisme en el reconeixement de les paraules, que dona al lector la capacitat per recuperar-les de la memòria (lexicó) i llegir-les, i a la rapidesa i l'exactitud d'aquest reconeixement.
- Tots aquells que fan referència a la prosòdia, que l'habitu a adequar el ritme i l'expressivitat del text, per tal de millorar la comprensió lectora.

Les estratègies didàctiques utilitzades a l'aula anirien encaminades a millorar d'una banda la velocitat i la precisió en la lectura i, d'altra banda, l'expressivitat amb què es llegeix el text, i poden centrar-se en:

- Els models lectors: del mestre, dels alumnes i d'altres
- El treball de la lectura expressiva
- Les relectures
- La lectura assistida
- Les activitats d'entrenament lector

⁴ A partir de HUDSON, R.F.; LANE, H.B.; PAIGE, C. "Reading fluency assessment and instruction: What, why, and how?". *The Reading Teacher*, Vol. 58 (2005), núm. 8. [En línia]

< http://www.fcrr.org/publications/publicationspdf/files/udson_lane_pullen_readingfluency_2005.pdf >

[Consulta: 16 de desembre de 2013]

3.1. ELS MODELS LECTORS

Llegiu als infants, el mestre, la mestra, en veu alta. Cada dia una mica. I no els llegiu qualsevol cosa, no. Llibres i documents que trobeu interessants, que tinguin qualitat.

Francesco Tonucci

El model lector del mestre

Una de les activitats que té més valor per afavorir el gust per llegir i la competència lectora en general és escoltar llegir un expert, una persona que en sàpiga: escoltar una pronúncia correcta, un ritme adequat, una prosòdia que afavoreixi la comprensió del text ajuda a construir la comprensió i el model de lectura en els alumnes.

La lectura en veu alta del mestre **hauria de trobar-se cada dia a totes les aules d'educació infantil, primària i secundària**: en forma de lectura de textos breus a educació infantil i cicle inicial (contes, poemes...) i lectura per capítols d'obres més extenses a partir del cicle mitjà.

S'hauria de concretar a l'horari dels alumnes el temps que es dedica a aquesta activitat. Dedicar una part dels 30' de lectura (mínim diari)⁵ a sentir "llegir bé" el mestre resultarà fonamental per a aquest aprenentatge. Ja fa temps que se sap que:

L'única i més important activitat per construir la comprensió i les habilitats essencials per l'èxit en l'aprenentatge de la lectura sembla que és llegir en veu alta als infants" (IRA, 1998).⁶

És imprescindible el modelatge del mestre per ensenyar als alumnes què fan els lectors experts per llegir amb fluïdesa.

Això es pot fer en certs moments, llegint un text als alumnes, amb expressivitat i bona entonació, i posant veu al seu pensament i explicitant les estratègies que utilitza:

M: Veieu? Ara m'aturo perquè hi ha un punt. Aprofito les comes per respirar i agafar una mica d'aire. Llegeixo com si recités un poema, com si cantés, perquè penso que així se m'entén millor. De tant en tant aixeco una mica el paper de la vista i us miro perquè crec que així connecteu millor amb el que llegeixo.

El model lector d'altres alumnes

Escoltar llegir els companys i, sobretot, alumnes més grans, també pot contribuir a l'aprenentatge de la fluïdesa lectora. En tots els casos, en lectures que prèviament s'han preparat adequadament (vegeu dossier de lectura expressiva del taller AIL) i en

⁵ Departament d'Ensenyament. Decret 142/2007. Article 8.

⁶ International Reading Association i National Association for the Education of Young Children (1998): "Learning to Read and Write. Developmentally Appropriate Practices for Young Children." The Reading Teacher, vol 52, 2, 193-216.

situacions autènticament comunicatives: lectura d'actes d'assemblees, de correspondència rebuda, de notícies, de poemes, d'endevinalles...

Altres models lectors

A la xarxa hi ha disponibles, també, diversos materials que ofereixen un bon model de fluïdesa lectora (recursos digitals i contes amb àudio) que els alumnes poden utilitzar de forma autònoma (vegeu els Annexos).

3.2. LA LECTURA EXPRESSIVA

Per efectuar una lectura expressiva cal tenir una bona fluïdesa lectora: correcció en la descodificació i pronúncia adequades, ritme i bona entonació, volum de veu adequat i control postural.

La lectura en veu alta és una de les activitats d'ensenyament-aprenentatge que més pot influir a l'hora de definir l'**autoconcepte lector** dels alumnes i la seva imatge. Per tant cal cuidar molt la preparació d'aquestes lectures:

- a) La tria adequada del text (tant en contingut com en dificultats).
- b) La preparació: llegir-lo en silenci, assegurar-ne la comprensió, subratllar les paraules difícils (les que no coneixen, les que els presenten dificultats de lectura), fixar-se en la puntuació (punts i seguits per al fraseig i d'altres per a l'entonació i ritme), efectuar anotacions al marge relacionades amb l'entonació i l'expressivitat, si cal; vocalitzar (llegir el text amb un llapis a la boca, fent l'esforç que s'entengui, per exemple), jugar amb la intensitat de la veu i assajar-lo en veu alta davant d'algu⁷ (vegeu dossier de lectura expressiva del taller AIL).

3.3. LA RELECTURA DE TEXTOS CONEGUTS

La relectura de textos en els primers cursos d'educació primària també pot permetre la millora de la fluïdesa lectora. En aquesta situació, els alumnes, en conèixer perfectament el text, podran sentir-se més segurs per encarar-se a les dificultats de la lectura i, també, més motivats per llegir.

Es tracta d'una activitat motivadora perquè dona seguretat a l'aprenent. Com que l'alumne ja coneix el significat del text, se centra en la mecànica i en la fluïdesa, posa en pràctica estratègies de descodificació, s'autoregula, i aprofundeix en la comprensió del text.⁸

⁷ Vegeu dossier "La lectura expressiva" dels tallers AIL2, AIL4 i AIL5.

⁸ DEPARTAMENT D'ENSENYAMENT (2013). *Op.cit.*

Els textos que ja s'han llegit i compartit en grup permeten als alumnes fer aquestes relectures amb la seguretat que ja en controlen el significat global i, per tant, poden centrar l'atenció en la descodificació i posar en pràctica les estratègies compartides prèviament.

Materials

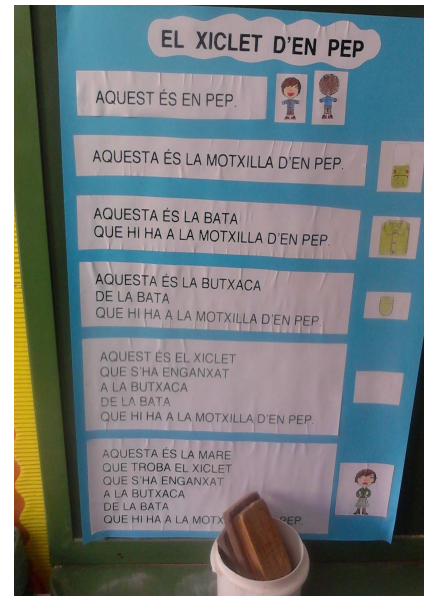
Els textos per fer relectures haurien de caracteritzar-se per ser:

- Breus i adaptats al nivell lector dels alumnes, però una mica per damunt de les seves possibilitats, ja que són textos que s'han treballat prèviament i els alumnes hi poden accedir amb ajuda.
- Reals i significatius, acompanyats d'imatges, que utilitzin llenguatge expressiu: publicacions de literatura infantil, endevinalles, embarbussaments, acudits, petites obres de teatre.
- Previsibles, és a dir, que permetin als alumnes fer anticipacions. Que tinguin un llenguatge que faciliti el fraseig i la lectura expressiva (un text és previsible per a un nen quan la major part de paraules que hi apareixen formen part del seu univers de coneixement lingüístic).
- Coneguts pels alumnes, llegits i compartits prèviament.

Es poden tenir els textos que s'han treballat en gran grup disposats a l'aula, a l'abast dels infants (penjats a la seva altura, en armaris de l'aula, en penjadors...), en llibres gegants...

Aquests textos poden ser de tipologies diverses: cartells, poemes, endevinalles, rodolins, contes breus, etc.

Modalitats de relectura

Cal evitar que l'activitat de relectura es converteixi en una pràctica monòtona i avorrida, i que provoqui l'efecte contrari al desitjat. Per això cal dissenyar activitats que incloguin la relectura i que siguin significatives i comunicatives per als alumnes.

Algunes podrien ser:

- Fer relectures d'un text per ésser representat (un poema, una obra curta, un conte popular...). Aquesta activitat millora tant la velocitat lectora com la prosòdia del text.
- Practicar relectures amb micròfons d'ordinador (es pot fer per parelles, i a partir del model lector del mestre; després de practicar el text diversos cops, es pot llegir davant dels altres companys, talment com si s'estigués enregistrant un programa de ràdio).
- Practicar relectures amb daus.

En grups de sis, es demana que cada alumne pensi quina veu fingida podria utilitzar per a la relectura d'un text curt que li han donat (veu d'ogre, de follet...). S'assigna un d'aquests textos i veus a cada número del dau.

Cada alumne llegeix el seu text tres cops, i un d'ells tira el dau. L'alumne a qui correspon el número que ha sortit llegeix el seu text amb la veu que ha escollit.

En petit grup, els alumnes escullen un text per ésser llegit, i se'n reparteixen els fragments.

- Rellegir un text en parella: un alumne llegeix un fragment, l'altre un altre.

Relectura individual davant del grup

Relectura col·lectiva

(imatges de l'Escola Prat de la Manta, de l'Hospitalet de Llobregat)

Enregistraments de relectures
(Escola Sant Jordi, Lleida)

Teatre llegit
(Escola La Farigola del Clot)

Un exemple d'activitat de relectura per a alumnes que encara no descodifiquen

Aquesta és una proposta de l'Escola Lavínia de Barcelona, recollida a la web *Aprendre textos*.⁹

"Es tracta d'una activitat de reproducció d'un text conegut per a ser enregistrat. Per això, és una activitat que permet preparar l'expressió oral dels nens, ja que les seves veus seran enregistrades, quedaran fixades a la gravació i això és un motiu per fer un treball de preparació. Fent èmfasi no tan sols en la recuperació i reconstrucció del contingut sinó també en "les mateixes paraules i expressions del conte". Aquesta voluntat de llenguatge literal ajuda el nen a produir estructures i formes que en altres contextos d'expressió oral no apareixerien. La gravació de contes llegits pels nens suposa un treball previ de reexplicació del conte que es reproduceix".

Per fer aquest tipus d'activitat la mestra pot llegir en veu alta una pàgina del llibre i convidar els nens a reproduir el text que acaben de sentir.

Poden fer unes quantes proves abans d'enregistrar en una gravadora la seva producció del fragment. Un cop feta la gravació, la poden tornar a sentir i entre tots corregir allò que fa falta perquè el text sigui cohesionat i coherent.

⁹<http://aprendretextos.com/index.php?page=shop.product_details&flypage=flypage.tpl&product_id=27&category_id=7&option=com_virtuemart&Itemid=98&lang=ca> [Consulta: 13 de desembre de 2013]

3.4. LA LECTURA ASSISTIDA

És una estratègia que també ajuda els alumnes a millorar la fluïdesa lectora.

Consisteix en la mena de lectura “que va fent un lector mentre simultàniament rep suport, en escoltar la lectura que està fent del mateix text un altre lector més expert”.¹⁰

Es pot fer de diferents maneres:

- Lectura coral: el mestre llegeix en veu alta amb els alumnes, alhora que va assenyalant el que va llegint.
- Lectura amb eco: el mestre llegeix una frase i els alumnes la repeteixen.
- Lectura per parelles. És convenient que un dels dos lectors sigui més “expert” que l’altre.

Primer, el lector expert llegeix el text, amb bona fluïdesa; després llegeixen alhora, el lector expert ajusta la seva lectura al ritme de l’altre. Quan l’alumne menys expert se sent prou segur, fa un senyal i l’altre abandona la lectura, i segueix llegint tot sol. Si en algun moment es troba alguna dificultat, l’altre lector pren la iniciativa i continua la lectura.

Un apunt necessari: el procediment de “torn de lectura” (un lector del grup llegeix en veu alta un text que la resta està llegint en silenci), tot i ser el procediment més utilitzat a les aules, sembla que no fa millorar la fluïdesa lectora dels alumnes. Els experts ho expliquen per l’ànima amb què els lectors amb menys fluïdesa esperen el seu torn (sense estar atents a les altres lectures) i pels materials que acostumen a utilitzar-se (poc motivadors, poc connectats amb la realitat, freqüentment el llibre de text).¹¹

3.5. ACTIVITATS D’ENTRENAMENT LECTOR

L’entrenament lector és la pràctica regular de sèries d’exercicis d’entrenament visual, de gimnàstica ocular i de treball de memòria a curt i llarg termini. Uns exercicis que faciliten la fixació ocular en el text i la seva retenció en la memòria.

Les sèries d’activitats **d’entrenament lector** poden ser una bona ajuda, si no es plantegen com un treball rutinari dins l’horari lectiu. Altrament, si es desenvolupen amb modelatge del mestre i en un ambient de joc poden contribuir a la millora de la fluïdesa lectora, ja que suposen progrés en aspectes fonamentals.

- Lectura per la via lèxica
- Agilitat visual
- Ampliació del camp visual
- Memòria

¹⁰ CALERO, A. *La lectura assistida mejora la fluidez y la comprensión lectora*. [En línia] <<http://comprension-lectora.org/la-lectura-repetida-una-estrategia-de-aprendizaje-temprano-de-la-fluidez-lectora/>> [Consulta: 13 de desembre de 2013]

¹¹ CALERO, A. *La lectura asistida mejora la fluidez y la comprensión lectora*. *Op. cit.*

El desenvolupament d'aquestes activitats podrà efectuar-se amb varietat de materials de lectura: textos que volem llegir, llistes i tota mena de textos o materials específics.

Tipus d'activitats

a. Activitats d'agilitat visual

- El cangur: Un lector llegeix una paraula, les dues següents no i la que fa 4, la 7, la 10...

El Roc estimava els llibres. Li agradava llegir tot sol o seure al costat del seu mestre, el petit canari, mentre li llegia en veu alta.

Al Roc fins i tot l'encantava l'olor dels llibres. En obrir un nou llibre, sentia l'olor d'un lloc on encara no havia estat, com si fos un amic desconegut.

- Dos lectors davant d'un text llegeixen dues paraules cadascun.
- L'escala. Lectura de la primera o l'última paraula dels versos d'un poema de dalt a baix.
- Ping-pong. Lectura de la primera i l'última paraula dels versos d'un poema.
- Llegir un text del qual s'han tret una sèrie de paraules, que es troben a la pissarra en filera.
- Reconeixement, amb temps controlat, de petits textos (títols de contes, titulars de notícies, endevinalles).

b. Activitats per fomentar la percepció global de la paraula:

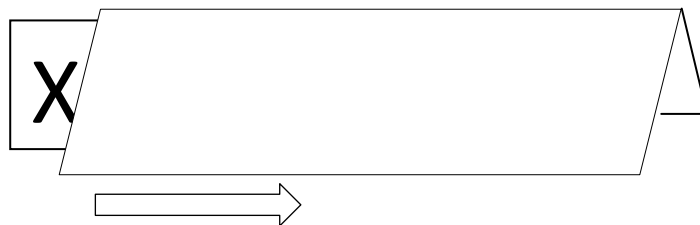
- Reconstruir paraules a les quals els falta alguna lletra (millor començar per una només).
- Reconstruir paraules que han perdut les vocals (des de només una vocal, fins a totes les vocals).
- Reconstruir paraules partides (representades per la part superior).

D I C I C L E T A

- Reconstruir frases i/o oracions partides (representades per la part superior).
- Reconstruir frases a les quals manca alguna paraula.
- Reconstruir paraules que tenen les síl·labes desordenades.
- Reconstruir paraules que han estat partides cada dues lletres (no per síl·labes) i desordenades.

A FA BU ND

- Reconstruir paraules que tenen totes les lletres desordenades.
- Reconstruir paraules a partir d'una part significativa:

- Reconstruir paraules relacionant les dues parts de les paraules que han estat "tallades".
- Reconstruir un paràgraf al qual manca alguna paraula.
- Joc del penjat.
- Sopa de lletres.
- Construir el màxim de paraules amb les lletres desordenades d'una paraula o de lletres aconseguides a l'atzar (daus de lletres).

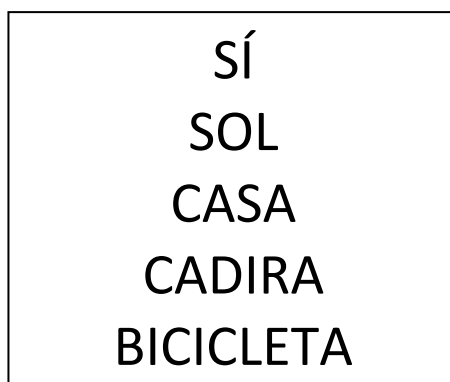
- Lectura de la primera o de l'última paraula dels versos d'un poema de dalt a baix.
- Llegir un text al qual manquen algunes lletres.
- Localitzar ràpidament paraules dins d'una circular, un poema, una endevinalla.
- Llegir una paraula sí i una paraula no.
- Buscar paraules repetides en dues llistes.

c. Activitats per despertar l'atenció visual:

- Localitzar ràpidament paraules dins d'un paràgraf.
- Identificar informacions o dades en una llista, en una taula de doble entrada.
- Identificar la paraula que encapçala un grup de paraules (quan totes les paraules tenen un significat conegut i escriptura ben diferenciada).
- Identificar la paraula que encapçala un grup de paraules (quan no cal que totes les paraules siguin conegudes ni reals, i presenten una escriptura molt semblant entre elles).
- Discriminar les paraules que no són idèntiques.
- Comptar quantes vegades surten determinats mots en una llista o per columnes.
- Trobar quines paraules d'una llista són en una altra.
- Identificar un grup de lletres o números entre diferents grups.
- Identificar lletres o paraules determinades d'un text (paraules repetides o que compleixen una característica).
- Jocs de cercar errors i diferències.
- Desxifrar missatges codificats, a partir d'un codi donat.
- Jocs d'atenció visual (n'hi ha diversos al mercat).

d. Activitats per a l'ampliació del camp visual:

- Llegir textos amb un mínim de fixacions.
- Llegir dos o tres o quatre columnes d'una paraula fent una sola fixació.
- Llegir piràmides (la primera fila un mot, la segona fila dos mots, la tercera fila tres mots) fent una sola fixació; també amb un sol mot i anar augmentat el nombre de síl·labes).

- Llegir frases cada cop més llargues mostrant-les poc temps.
- Discriminar amb una sola fixació les paraules no iguals d'una doble o triple columna.

e. Activitats per delimitar la zona de lectura:

- **Tira de cartolina.** Sobretot als inicis del procés de descodificació, a les primeres línies de paraules, oracions i textos, alguns alumnes necessiten utilitzar un ajut per no "perdre's": una tira de cartolina col·locada a sota de la línia que estan llegint els ajuda a no saltar-se cap línia. Caldrà evitar-ne l'ús massa perllongat en el temps.
- **Objecte referent fix al lateral esquerre.** Altres alumnes necessiten col·locar un objecte referent a la part esquerra del full (una fusteta, un ninotet, etc.) per tal d'integrar la necessitat de descodificar d'esquerra a dreta.
- **El "botó màgic".** Alguns alumnes, quan comencen a llegir síl·labes directes (consonant+vocal) i síl·labes indirectes (vocal+consonant) de manera combinada, tenen veritables problemes per descodificar en cada ocasió la síl·laba en l'ordre correcte. Una tècnica és utilitzar el botó màgic, que és una senzilla fitxa de parxís que es col·loca a la part inferior del full; quan el nen dubta, l'agafa i el col·loca a sota de la primera lletra (en funció de l'objecte referent de l'esquerra si no té clar quina és la primera lletra). El fet de tenir el botonet a sota l'ajuda a centrar tota l'atenció en la primera lletra i el fa capaç d'aconseguir llegir en l'ordre correcte.
- **El regle transparent.** És preferible al dit de l'alumne, perquè no limita el lloc on s'ha de mirar. No dificulta el reconeixement global de les paraules per la via lèxica, ni l'ampliació del camp visual; permet fer anticipacions i disminuir el nombre de fixacions oculars.

3.6. ACTIVITATS SISTEMATITZADES CONTEXTUALITZADES EN EL TREBALL DE LES LECTURES

Una manera de contextualitzar aquest tipus d'activitats que hem descrit a l'apartat anterior podria ser incloure-les de manera sistemàtica en les activitats de comprensió lectora que treballem a la classe. D'aquesta manera, abans i després de la lectura es poden fer petites activitats per ajudar a millorar la rapidesa en la descodificació; aquestes activitats haurien de ser breus, i mai no han de convertir-se en una bateria llarga de preguntes que puguin fer perdre l'interès per la lectura (vegeu-ne dos exemples a l'Annex 1).

4. L'AVALUACIÓ DE LA FLUÏDESA

Quan volem avaluar la fluïdesa lectora dels alumnes no hauríem de caure en el parany de quedar-nos només amb la velocitat lectora. Recuperem el que hem dit a l'apartat 1 sobre els seus components:

- Reconeixement de mots i descodificació sense errades.
- Llenguatge natural: en ritme i en expressió.
- Velocitat (adequada a l'expressivitat).
- Fraseig i pauses pertinents.
- Èmfasi en la lectura de determinades paraules.
- Varietat de tons de veu en funció dels signes de puntuació.

S'hauria de sospesar quins instruments d'avaluació són més adients per a cadascun d'aquests aspectes. Alguns d'aquests aspectes es poden avaluar amb proves estandarditzades, com ara la precisió en la descodificació i la velocitat; d'altres són susceptibles d'ésser avaluats mitjançant l'observació i l'autoavaluació dels alumnes (ús de rúbriques i pautes d'observació i d'autoavaluació).

La precisió en la descodificació

Per avaluar la correcció o precisió lectora cal tenir en compte les errades que solen cometre els lectors:

- ometre o afegir lletres, síl·labes o paraules
- interpretar malament una grafia
- sonoritzar lletres mudes
- repetir síl·labes o paraules

Escoltant llegir els alumnes i observant el tipus d'errades que fan, podem obtenir informació sobre quins són els aspectes que els cal millorar.

Existeixen proves estandarditzades per avaluar-la, com el TALEC (Test d'anàlisi de lectura i escriptura en català)¹² i les *Proves psicopedagògiques d'aprenentatges instrumentals*,¹³ de R. Canals, que, basades en les proves Galí, avaluen la rapidesa lectora combinada amb la correcció.

¹² CERVERA, M. et al. TALEC: Test d'anàlisi de lectura i escriptura en català. Antonio Machado.

¹³ CANALS, R. *Proves psicopedagògiques d'aprenentatges instrumentals*. Onda, 1988.

La velocitat

La velocitat lectora és el resultat del domini de les habilitats de comprensió i de descodificació; aquesta dependrà de si es tracta d'una lectura oral o silenciosa, de si està preparada prèviament o no, de la tipologia de materials de lectura, de si es fa sol, davant del mestre o davant dels companys; i també de si se sap que s'està controlant la velocitat.

Caldria, per tant, prendre decisions "d'escola" a l'hora d'avaluar-la, respecte a com s'avaluarà i amb quins materials:

- Text conegut o desconegut
- Tipus de text: narratiu o informatiu
- Amb preparació prèvia o sense
- Lectura davant del mestre o de tot el grup classe
- Qui administra la prova: el tutor/a o una mateixa persona a tota l'escola

Aquestes són algunes dades de velocitat lectora (en paraules per minut) que proposen alguns autors¹⁴ (orientatives):

Autors	Curs	Primer	Segon
Galí		24	60
Recasens (lectura silenciosa)			60
Simon			50
MEC		50	60

*Nota: Es dona valor de mot a tota lletra o grup de lletres gràficament isolat. Només es tenen en compte els mots ben llegits. Les formes apostrofades i amb guionet es compten com un sol mot.*¹⁵

Existeixen proves elaborades amb barems per mesurar-la, com les *Proves psicopedagògiques d'aprenentatges instrumentals*¹⁶, de Ramon Canals (1988).

¹⁴MALLART, J. (1994): "Exercitació i avaluació de la lectura, a la manera d'Alexandre Galí". Escola Catalana, núm.315.

¹⁵ GALÍ, A. *La mesura objectiva del treball escolar*. Barcelona: Eumo Editorial/ Diputació de Barcelona, 1984.

¹⁶ CANALS, R. *Op.cit.*

Tant CANALS (*op. cit*) com CATALÀ¹⁷ fan les següents indicacions a l'hora de computar els errors:

- Es computaran com a errors les alteracions que afectin fonèticament la paraula:
 - Canvi de so vocàlic o consonàntic
 - Transposició de lletres o síl·labes
 - Omissió de lletres, síl·labes o paraules
 - Addició de lletres, síl·labes o paraules
- Es computarà una errada per cada alteració. Cal tendir a agrupar les alteracions: una síl·laba alterada és un error, no un per cada lletra.
- No es computaran com a errors, tot i que s'anotaran en la plantilla:
 - Les repeticions o rectificacions de paraules o síl·labes degudes a la inseguretats en llegir.
 - La mala accentuació de les paraules.
 - La dificultat de pronunciar algun so determinat, a causa de problemes articulatoris.
 - Els enganxaments i trencaments de mots.
- Del nombre total de paraules llegides en un minut, es restarà el nombre de paraules mal llegides.
- Aquesta xifra serà el nombre de paraules correctes per minut que llegeix l'alumne.

CATALÀ (*op. cit.*) afegeix la següent taula de qualitat de la lectura:

Qualitat de la lectura

Tipus de lectura	Descripció	Exemple
Subsil·làbica	Lletreig més o menys dificultós, sense pràcticament ajuntar en síl·labes.	<i>Ee-l-g-o-s-tté-gg-a-n-a</i>
Sil·làbica	Lectura síl·laba a síl·laba pronunciades separatament.	<i>La-Ma-ri-a-pre-pa-ra-l'es-mor-zar</i>
Vacil·lant	Lectura de paraules o de grups de paraules, amb freqüents interrupcions determinades per la dificultat de la lectura i no pel sentit.	<i>La pluja que - cau des - de fa dies, ha - fet - cré-i-xer - el torrent</i>
Corrent	Les aturades es fan en els llocs exigits per la puntuació, però la lectura és monòtona, sense entonació.	
Expressiva	Es respecten els signes de puntuació i es pronuncia cada frase amb l'entonació convenient.	

¹⁷ CATALÀ, G. *Adaptació de les proves de rapidesa lectora d'Alexandre Galí: normes d'aplicació i correcció de la prova de rapidesa lectora.* [En línia] <<http://www.acpo.cat/contenido.php?id=2>> [Consulta: 3 de febrer de 2014]

La prosòdia

És evident que d'aquest aspecte se n'hauria de fer una avaluació qualitativa, que podria ser a través de l'observació del mestre i mitjançant l'autoavaluació dels alumnes.

Durant la lectura d'un text, el mestre pot escoltar el fraseig que fa l'alumne, l'adequació de la velocitat al text, les corbes d'entonació, l'èmfasi que posa en la lectura de determinades paraules i la varietat de tons de veu en funció de la puntuació. Disposar d'una pauta d'observació (acordada al centre) pot ajudar a fixar l'atenció en els aspectes que es determinin per a cada cicle/nivell.

Els alumnes també poden utilitzar una pauta d'autoavaluació, prèviament pactada, on poden anotar la percepció sobre la seva pròpia fluïdesa lectora.

Autovaloració	1	2	3	4	5
Se m'entén bé.					
Canvio el to de veu al llarg de la lectura.					
El ritme en la lectura és adequat, ni molt lent ni molt ràpid.					
Faig pauses breus quan trobo un punt.					
M'ha agradat sentir-me.					

Exemple de pauta del portafolis de lectura de CM (Departament d'Ensenyament)

Les rúbriques podrien ser també un bon instrument per avaluar aquest aspecte, per a l'ús tant del mestre com dels alumnes; en el cas que s'utilitzessin amb els alumnes, el més profitós seria que s'elaboressin conjuntament amb ells, després d'haver parlat molt sobre com hauria de ser una lectura fluïda.

Són una eina molt completa perquè permeten als alumnes saber amb antelació quines són les qualitats que ha de tenir la lectura, i veure l'evolució d'un determinat criteri, i l'avenç que se'n fa. Per elaborar-les amb ells es podrien seguir aquestes passes:¹⁸

- Arribar a un acord amb els alumnes sobre quines característiques ha de tenir una lectura fluïda de qualitat.
- Extreure'n els criteris d'avaluació clau.
- Acordar els diferents nivells de consecució de cada criteri, en llenguatge d'alumne.
- Fer-ne una revisió de conjunt.

A continuació presentem alguns exemples de rúbriques de lectura expressiva.

¹⁸A partir de PANADERO, E. *Rúbriques y su uso*. [En línia]
<<http://www.xtec.cat/alfresco/d/d/workspace/SpacesStore/ed874b21-e4d5-4c4a-ba15-772fa2f24a7c/presentacio%20panadero.pdf>> [Consulta: 16 de desembre de 2013]

Exemple per a cicle inicial¹⁹ (prosòdia)

Escriu el nom del teu company i acoloreix les caselles on consideris que se situa cada criteri

<p>CRITERIS QUE TINC EN COMPTE</p>				
<p>EXPRESSIÓ</p> <hr/> <p>Canvia el to de veu quan és necessari i fa les pauses quan es troba un punt o una coma.</p>				
<p>RITME</p> <hr/> <p>Llegeix a un ritme adequat, ni molt ràpid ni molt lent.</p>				
<p>PARAULES</p> <hr/> <p>Llegeix les paraules correctament i no s'entrebanca.</p>				
<p>COMPRENSIÓ</p> <hr/> <p>Comprèn el que llegeix.</p>				

¹⁹ CALERO, A.< <http://compension-lectora.org/un-cronometro-o-mejor-una-rubrica-para-medir-la-fluidez-lectora/>> [Consulta: 19 de desembre de 2013]

Exemple per a primària²⁰

Alumne: _____

Text llegit: _____

Observador: _____

Data: _____ Nivell de lectura anterior: _____

Nivell de lectura assolit: _____

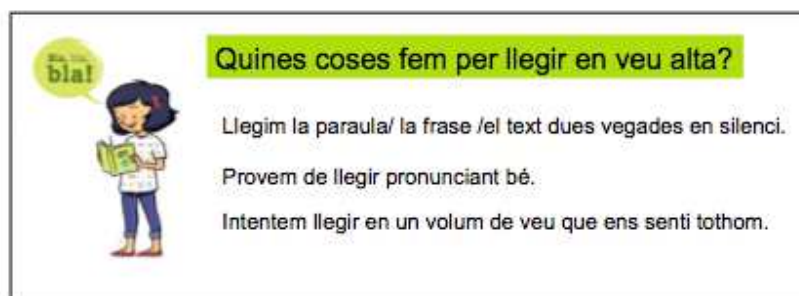
INDICADORS	Nivell 3 (Avançat)	Nivell 2 (Aprent)	Nivell 1 (Novell)
Adequació del to i lectura expressiva	És capaç d'expressar els sentiments que transmet el text d'una manera correcta i respecta l'ús d'exclamacions i interrogacions.	Tot i que fa una lectura monòtona, intenta donar forma (èmfasi) a allò que llegeix i ser expressiu respectant gairebé sempre les exclamacions i les interrogacions.	Fa una lectura monòtona, neutra, poc expressiva i confon exclamacions i interrogacions. Sembla una veu digitalitzada, sense emoció ni sentiment.
Correcció	Quan llegeix se l'entén perfectament.	Se l'entén força, però en algun moment no pronuncia d'una manera clara.	No se l'entén quan llegeix.
Ús dels signes de puntuació	Respecta tots els signes de puntuació del text.	De vegades se li oblidia i no fa correctament alguna pausa necessària per a una correcta lectura del text.	No respecta els signes de puntuació pel que fa a les pauses necessàries.
Fraseig	La lectura és molt fluïda independentment de si les frases o paraules són curtes o llargues. Llegeix amb correcció.	Les oracions curtes no presenten cap problema, però en les més llargues la lectura no és tan fluïda i s'entrebanca.	En algunes paraules s'entrebanca i en les frases se salta alguna paraula ("se la menja"). En algun canvi de línia es perd.
Ritme de lectura	Ràpid, fluid i clar.	Ràpid i força fluid i força clar.	És força lent. Llegeix molt a poc a poc.

²⁰ DEPARTAMENT D'ENSENYAMENT. *Portafolis de lectura*. Generalitat de Catalunya.

Les habilitats metacognitives

La capacitat de reflexionar sobre la seva lectura, sobre com llegeixen i quines estratègies utilitzen per llegir bé, i la possibilitat de fixar-se un objectiu de millora fan que els alumnes s'impliquin més en l'aprenentatge de la lectura i, consegüentment, millorin la competència lectora.

L'ús de referents d'aula per preparar-se la lectura i de les rúbriques per comprovar el propi procés els pot ajudar a millorar la fluïdesa.

Exemple de referent d'aula, extret del *Portafolis de lectura* del Departament d'Ensenyament.

5. ANNEXOS

ANNEX 1

Exemple 1: Activitats de descodificació que es poden treballar abans i després d'una lectura col·lectiva quan l'alumne està adquirint el codi

Tipus de text: cartell del Circ Raluy.

Agrupament: gran grup i individual o parelles.

Abans de llegir

Tots els alumnes tenen la còpia del cartell (també es pot fer per parelles). El cartell està projectat a la pantalla.

- *On trobem paraules? Hi ha números? On?*
- *Sense llegir, només mirant, algú sap trobar el títol? Per què ho penseu? Comprovem-ho (descodifiquem la paraula "circ").*
- *Quines lletres coneixeu? Com sonen?*
- *La primera lletra, algú la té al seu nom? La tenim en algun rètol? (la busquem al referent). Quin dibuix hi tenim? Com sona? [s] (la fem tots; podem fer observacions sobre els trets fonètics que la caracteritzen). Qui sap alguna altra paraula que porti aquest so?*
- *Després hi ha la [i]. Què hi posa?*
- *Busquem en el cartell si trobem alguna paraula repetida ("Raluy").*

Després de llegir

- *On posa "Circ"? i "saltimbanqui"? Quina altra paraula començava com "saltimbanqui"?*
- *Jugarem al penjat. Jo em pensaré una paraula que surt al cartell i en posaré la primera lletra, a veure si endevineu quina és.*

Imatge de:

http://3.bp.blogspot.com/_haV9L05_31g/TQtKHSQAQ2I/AAAAAAAA1ek/lcVEEbKEGFs/s1600/cartel1959-151.jpg

Exemple 2: Activitats de descodificació que es poden treballar abans i després d'una lectura col·lectiva quan l'alumne ja domina el codi

Tipus de text: expositiu (Medi 3r, La Galera).

Agrupament: gran grup i individual.

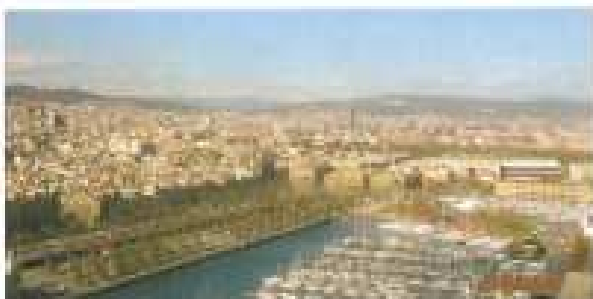
Abans de llegir

- *Així, sense llegir-lo, quin tipus de text deu ser?*
- *Quants paràgrafs té aquest text?*
- *Hi ha alguna paraula que destaquí en negreta?*
- *Hi ha alguna paraula que es repeteixi diversos cops? (ciutats, moltes)*
- *Digueu tres paraules que cregueu que poden sortir en aquest text? (en fem la llista a la pissarra). Doncs ara, com si "escombréssiu" el text amb la mirada, com si l'estiguéssiu escanejant, busqueu-les de pressa, sense llegir el text, i quan les trobeu encerceleu-les.*

Després de llegir

- *Ara us projectaré un paràgraf del text a la pissarra. Algunes paraules han marxat i les teniu, desendreçades, a la columna del costat. Llegiu el text i aneu afegint oralment la paraula que hi manca.*

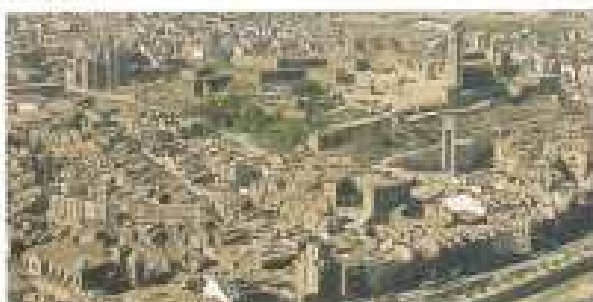
LES CIUTATS

Barcelona

Girona

Lleida

Tarragona

Una ciutat és una localitat gran. Segons el nombre d'habitants que tenen, diferenciem entre ciutats petites, mitjanes i grans.

A les ciutats, la majoria de cases tenen molts pisos. Hi ha carrers estrets a les parts més antigues i carrers amples i grans avingudes a les més modernes, on hi ha molt trànsit de vehicles.

Els habitants de les ciutats treballen en feines molt diverses, en botigues, oficines, hospitals, universitats...

Moltes persones que no viuen a les ciutats hi van cada dia a treballar o de tant en tant per anar al teatre, al cinema... Moltes ciutats reben turistes durant tot l'any.

FER-SE PREGUNTES

S A quin tipus de localitat vius? Pensa i escriu tres avantatges i tres inconvenients que té per als seus habitants la teva localitat.

G Busca informació sobre les ciutats d'Olot i de Tarragona i respon:

- Quina és més gran?
Com ho has sabut?

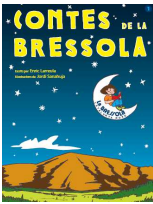
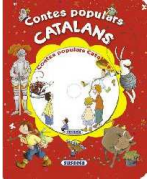

T Pensa i respon:

- A quines localitats hi ha més problemes de soroll, trànsit i contaminació? Explica per què és així.

ANNEX 2

Recurs	Descripció
<p>Contes SPC</p> 	<p>Lectura i audició de contes amb exercicis de comprensió.</p> <p>www.edu365.cat/primari/contes/contes_spc</p>
	<p>Recull de contes interactius per llegir, escoltar i fer activitats de comprensió de la lectura.</p> <p>www.edu365.cat/primaria/contes/contesweb/index.htm</p>
	<p>Recull de poemes interactius que es presenten en 4 blocs de 10 poemes (poemes bestials, poemes naturals, poemes de Nadal i poemes boníssims). Tots ells es presenten escrits en lletra de pal i lletra lligada i amb la possibilitat d'escoltar-los en àudio. També inclou un diccionari dels mots que poden generar dubte.</p> <p>www.edu365.cat/infantil/poesia/portada.htm</p>
	<p>Web d'endevinalles per a nens i nenes: La web consta de 4 blocs d'endevinalles agrupades segons diferents graus de dificultat (debutants, prudents, agosarats i experts). Totes elles es presenten en lletra de pal i lletra d'impremta i amb la possibilitat d'escoltar-les en àudio. També inclou orientacions interactives per mitjà de pistes per trobar la resposta a les endevinalles.</p> <p>www.edu365.cat/infantil/endevalles/portada.htm</p>

Recurs	Descripció
	<p>Contes recollits a JClic amb la lectura, l'audició i exercicis de comprensió. Estan classificats per nivells (El i Primària).</p> <p>http://clic.xtec.cat/db/listact_ca.jsp?lang=ca&ordre=0&desc=1&from=1&area=leng&idioma=ca&nivell=INF&text_titol=&text_aut=&text_desc=conte&num=25</p>
<p>La Caputxeta Vermella</p> 	<p>Conte interactiu enregistrat amb una lectura expressiva. L'àudio no recull el text que acompanya cada imatge, sinó que reproduïx el diàleg dels personatges. S'activa a l'arrossegar el personatge damunt de l'escena. Permet a l'alumne reproduir la situació comunicativa i ordenar la seqüència d'intervenció dels personatges.</p> <p>http://www.edu365.cat/primaria/caputxeta/portada.html</p>
<p>Biblioteca de contes per a tots</p> 	<p>Es presenten dues versions de cada conte, una amb locució i text i una altra amb locució, text i símbols SPC (Sistema Pictogràfic de Comunicació). Així el poden compartir nens i nenes amb dificultats diverses.</p> <p>http://bibliotecacontes.wikispaces.com</p>
	<p>http://www.super3.cat/unamadecontes/inici/contes</p> <p>Web del programa de TV3 on es troben contes explicats oralment i il·lustrats amb diferents tècniques, en format vídeo. Es poden cercar per títol, per origen geogràfic, per categoria, per tècnica d'il·lustració i per personatge.</p>
	<p>Editorial Combel. Col·lecció «El cavall volador clàssic».</p> <p>Col·lecció de contes clàssics amb enregistrament dels textos en àudio. Cada llibre conté quatre contes clàssics acompanyats d'un CD amb la narració dramatitzada.</p>

Recurs	Descripció
	Els llibres es classifiquen en tres sèries: Pas, Trot i Galop.
	<p>Col·lecció de contes amb l'objectiu de preservar la llengua a la Catalunya Nord. Els contes estan penjats a la web, i disposen d'un llibret maquetat amb el text i les imatges, així com l'enregistrament en MP3 de la lectura del conte. També inclouen cançons vinculades als temes del conte.</p> <p>En aquesta col·lecció han participat escriptors amb un ampli ventall d'obres publicades per a la literatura infantil i juvenil, així com actors coneguts, que s'han encarregat dels enregistraments (trobareu a la web fotos d'ells en el moment de l'enregistrament: http://www.espaibressola.cat/)</p>
	L'editorial Susaeta disposa de diferents llibres amb el suport de la lectura en un CD: <i>Contes populars catalans</i> , <i>Contes clàssics</i> , <i>Nadales</i> , i <i>El tió de Nadal i altres cançons</i> , entre d'altres.
	Publicacions de l'Abadia de Montserrat també disposa de llibres de poemes, cançons i contes acompanyats d'un CD.
	Col·lecció de contes clàssics amb CD de l'Editorial Peralt Montagut.
	<p>Pàgina web que permet introduir un text escrit i que apareguin les paraules a una velocitat determinada (es pot modificar al gust). Es pot variar també la mida i el color de la font.</p> <p>Molt útil per afavorir la millora de la fluïdesa lectora i la lectura de paraules per la via lèxica.</p>
	<p>http://www.xtec.cat/~xaltesa/</p> <p>Web Karaoke en català, amb cançons populars i també actuals. Es pot cercar per diversos camps: títol, grup musical, populars...</p> <p>Molt adequada i divertida per a totes les edats.</p>

6. GLOSSARI

Descodificació: habilitat per oralitzar una paraula escrita.

Fluïdesa: habilitat per llegir un text amb la rapidesa, la correcció i l'entonació adequades. Implica «bona mecànica lectora (lectura seguida, sense interrupcions, ni dubtes ni vacil·lacions). [...] Tot i que la fluïdesa lectora es manifesta en la lectura en veu alta, és inherent a la lectura autònoma i silenciosa».²¹

Fraseig: expansió dels límits de la capacitat de reconeixement de paraules, per centrar-se en segments sintàctics i semàntics més amplis que les mateixes paraules per comprendre. Segmentació d'un text en unitats sintàctiques (frases) de significat (segons Calero).²²

Precisió lectora: reconeixement de mots escrits i descodificació sense errades (també se'n pot dir correcció lectora, mecànica lectora, descodificació correcta).

Prosòdia: llegir amb expressió, entonació correcta, adequació del ritme i fraseig.

Velocitat lectora: rapidesa lectora.

²¹ DECRET 142/2007, de 26 de juny.

²² CALERO, A. <<http://comprension-lectora.org/fluidez-lectora-y-conciencia-sintactica-de-la-frase/>> [Consulta: 19 de desembre de 2013]

7. BIBLIOGRAFIA I WEBGRAFIA

CALERO, A. *La lectura asistida mejora la fluidez y la comprensión lectora*. [En línia] <<http://compresion-lectora.org/la-lectura-repetida-una-estrategia-de-aprendizaje-temprano-de-la-fluidez-lectora/>> [Consulta: 13 de desembre de 2013]

CALERO, A. *Prácticas de aprendizaje temprano de la fluidez lectora* [En línia] <<http://compresion-lectora.org/la-lectura-repetida-una-estrategia-de-aprendizaje-temprano-de-la-fluidez-lectora/>> [Consulta: 13 de desembre de 2013]

CATALÀ, G. *Adaptació de les proves de rapidesa lectora d'Alexandre Galí: normes d'aplicació i correcció de la prova de rapidesa lectora*. [En línia] <<http://www.acpo.cat/contenido.php?id=2>> [Consulta: 3 de febrer de 2014]

DEPARTAMENT D'ENSENYAMENT. *Competències bàsiques de l'àmbit lingüístic. Llengua catalana i llengua castellana. Identificació i desplegament a l'educació primària*. Generalitat de Catalunya. [En línia] <http://www20.gencat.cat/docs/Educacio/Home/Departament/Publicacions/Col_leccions/Competencies_basiques/competencies_llengua_primaria.pdf> [Consulta: 10 de desembre de 2013]

DEPARTAMENT D'ENSENYAMENT. *La lectura en un centre educatiu*. Maig de 2013. [En línia] <http://www.xtec.cat/alfresco/d/d/workspace/SpacesStore/4fcb7f08-acc8-43ad-b1bf5f303ec82902/lectura_centre_educatiu.pdf> [Consulta: 10 de desembre de 2013]

GALÍ, A. *La mesura objectiva del treball escolar*. Barcelona: Eumo Editorial/ Diputació de Barcelona, 1984.

HUDSON, R.F.; H.B. LANE.; C. PAIGE. "Reading fluency assessment and instruction: What, why, and how?". *The Reading Teacher*, Vol. 58 (2005), núm. 8. [En línia] <http://www.fcrr.org/publications/publicationspdf/files/hudson_lane_pullen_readingfluency_2005.pdf> [Consulta: 16 de desembre de 2013]

MALLART, J. (1994): "Exercitació i avaluació de la lectura, a la manera d'Alexandre Galí". Escola Catalana, 315.

PÉREZ GONZÁLEZ, J. "¿Es tan importante la fluidez lectora?". *Literatura infantil y juvenil*, núm.223, p.27-27. [En línia] <<http://www.centrocp.com/es-tan-importante-la-fluidez-lectora/>> [Consulta: 10 de desembre de 2013]

QUERALT, E. *Llegir, més enllà de les lletres*. Lleida: Pagès Editors, 2012.

Aprender textos.

<http://aprendretextos.com/index.php?page=shop.product_details&flypage=flypage.tpl&product_id=27&category_id=7&option=com_virtuemart&Itemid=98&lang=ca> [Consulta: 13 de desembre de 2013]